

Güneydoğu Anadolu Kırmızı Mercimek Üretim Alanları İnceleme Gezi Raporu

1-3 Nisan 2014

Hakan ÖZİÇ Zir.Yük.Müh

Her yıl düzenli olarak tertiplenen kırmızı mercimek üretim alanları inceleme gezisinin ilki olan ve bitki gelişimi yönünden teknik incelemenin yapıldığı inceleme gezisi süresince kırmızı mercimeğin yoğun ekiminin olduğu Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin, Diyarbakır, Batman ve Siirt illerindeki üretim parselleri incelenmiştir.

Bu dönemde düzenlenen inceleme gezisinin amacı; hastalık, iklim şartları ve büyüme bakımından üretim parsellerindeki gelişimin takip etmektir. Bu gözlemler ilerleyen dönemde düzenlenecek olan rekolte tahmininin doğruluk oranını artırmaktır. Gezinin düzenlendiği bu dönem bölge genelinde çiçeklenmenin başladığı döneme rast gelirken aynı zamanda ilkbahar geç donlarının da gerçekleşme tarihine yakın bir dönemi ifade etmektedir.

Gaziantep-Kilis ovası bu yılda mercimek üretimi bakımından önemini korumaktadır. Oğuzeli, İkizkuyu köyü, Gebeköy istikametinde nohut üretimi bu yılda gözlenmiştir. Bu kesimde hayvancılığın yapıldığı köylerde mercimek diğer köylerde ise nohut ekiminin ağırlık kazandığı dikkati çekmektedir. Yabancı ot gelişimi havalarda çok fazla ısınmaması ve ilkbahar döneminde yağışın pek olmaması nedeniyle üretim parsellerinde olumsuz etki yaratmamaktadır. Toprak nem; incelenen parsellerde 10 cm derinlere kadar düşmüş durumdadır. Bölgenin yakın zamanda yağışa ihtiyaç duyduğu gözlenmiştir. Üretim parsellerinde yabancı ot ilaçlamasının yakın zamanda yapıldığı dikkati çekmektedir. Kimyasal ilaç kullanımda ilacın etkisini gösterebilmesi için sıcaklık ve yağışa ihtiyaç vardır. Mart ayının son haftasının soğuk ve yağışsız geçmesinden dolayı özellikle yakın zamanda ilaçlanan üretim parsellerinde bitki gelişiminin duraksadığı gözlenmiş olsa da önümüzdeki günlerde gelecek yağış ile bu olumsuzluk ortadan kalkacaktır. Nisan ayının 20 sine kadar kaydedilen yağış bölgedeki mercimeğin verimliliğini belirleyecektir. Oğuzeli-havaalanı kesimindeki hububatlarda özellikle arpada erken başaklanmanın başladığı görülmüştür. Bunun nedeninin yetersiz toprak nemine bağlı stres şartlarından dolayı olduğu düşünülmektedir. Sulama imkanı olan çiftçilerin buğdayları sulamaya başladığı görülmektedir.

Kalbursait, Erikliyayla, Yavuzlu istikametinden Elbeyli, Kilis istikametine doğru mercimek ekilişlerinin geçen yıldan biraz daha fazla olduğu gözlenmiştir. Güneye doğru inildikçe mercimek ve buğday gelişimlerinin daha iyi olduğu söylenebilir. Bunun en büyük nedeni lokal kaydedilen yağışlardır. Mercimek üretim parsellerinde buğdaydan sonra ekilen mercimeklerde kendi gelen dediğimiz bir önceki yıldan dökülen buğdayların yoğun olduğu, buna karşı kimyasal ilaç uygulandığı, ancak uygulanan ilacın henüz etkisini göstermediği gözlenmiştir. Kilis tarafında mercimek gelişimlerinin daha iyi olduğunu söylemek mümkündür. Elbeyli istikametinden Gaziantep'e doğru bu yıl mercimek ekim alanların artış söz konusudur. Elbeyli çevresinde ise bu yılda nohut üretim alanları görülmektedir.

Genel olarak Gaziantep-Kilis ovası değerlendirildiğinde Mercimek üretimlerinin yoğunluğunun köyler bazında değişiklik göstermekle birlikte geçen yıla göre üretim alanlarının biraz arttığı yada benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ancak bölgedeki rekolteyi verimlilik belirleyecektir. Bitki gelişimi

bakımından lokal olarak yağış azlığı gözlenirse de herhangi bir hastalık, zararlının etkisi görülmemiştir. Kilis'e doğru gidildikçe buğday gelişimlerinin daha iyi olduğu söylenebilir.

Şanlıurfa bölgesinde gezi güzargahı Bozova, Hilvan, Siverek, Karakeçi istikametinden Viranşehir'e doğru oluşturmaktadır. Şanlıurfa'dan Siirt'e kadarki tüm üretim alanlarında yoğun bir soğuk zararı söz konusudur. Akziyaret bölgesinden Bozova yol ayrımına kadar olan bölgede gerek yağışın yetersizliği gerekse soğuk zararının etkisiyle bitki gelişimi 10 gün kadar geriden takip etmektedir. Mercimek hasatlarının erken yapıldığı bu bölgede yanlış ilaç kullanımına bağlı olarak bitki gelişim geriliğinin olduğu söylenebilir. Akziyaret'ten Hilvan'a doğru gidildikçe mercimek üretim parselleri hem artıyor hemde gelişim bakımından daha iyi bir durum söz konusu oluyor. Toprak nemi bakımından Hilvan bölgesi daha iyi durumda. Siverek istikametine doğru da ekim alanları devam ediliyor. Hilvan bölgesinde ekim alanının artış gösterdiğini söylemek doğru olur. Hilvan ve özellikle Siverek çevresinde mercimek tarlalarının yarısından fazlasına yabancı ot kontrolü için kimyasal ilaç kullanılmadığı dikkat çekmiştir. Geçmiş yıllarda bahar döneminde yeterli yağışın gelmemesinden dolayı bitki gelişiminde yavaşlamanın olması sebebiyle çiftçiler ilaçlama yapma konusunda çekimser kalmaktadır. Her yıl inceleme gezilerinde en çok yabancı ot yoğunluğunun bu bölgede gözlemlendiğini söylemek mümkündür. Şekerli kasabasına kadar devam eden ekiliş alanları Viranşehir istikametine doğru biraz azalıyor. Hilvan ve Siverek ilçeleri gezi süresince incelenen alanlar içerisinde bitki gelişimi yönünden en iyi üretim parsellerini oluşturmaktadır. Bölgede buğday gelişimleri iyi olmakla birlikte mercimek gibi buğdaylarında bu bölgede incelenen alanlar içerisinde iyi durumda olduğunu söylemek mümkün. Kış mevsiminin uzun sürmesine bağlı bir büyüme geriliği gözlenirse de bu durum pek önemli değildir. Viranşehir çevresinde mercimek ekim alanlarına rastlansa da geçmiş yıllardaki gibi bir yoğunluk söz konusu değildir. Kızıltepe istikametine doğru 15-20 km gittikten sonra azalan üretim alanları Nusaybin'e kadar tek tük görülmektedir.. Viranşehir çevresinde erken ekilen hububatın başaklanmaya başladığı görülmektedir. İkinci ürün mısır yerlerine ekilen hububatın ise gelişiminde bir problem olmamakla birlikte iklime bağlı büyümesinin yavaş olduğu söylenebilir.

Mardin bölgesinde Derik, Kızıltepe, Şenyurt ilçelerinde ekiliş yok denilebilecek düzeydedir. Nusaybin, Mardin yol ayrımında Akıncı kasabası çevresinde bir miktar üretim alanı görülmüştür.

Genel olarak değerlendirildiğinde Hilvan, Siverek Bölgesinde; tüm ürünlerin gelişim iyi. Verimlilik, rekolteyi belirleyecek olsa da bu bölgede geçen yıla göre bir miktar ekim alanında artış olduğu söylenebilir. 2011-2012 yılı ile kıyaslandığında ise ekim alanları bakımından benzerlik gözlenmektedir.

Diyarbakır bölgesinde Hani, Terkan istikametinde ekim alanlarının artış gösterdiği dikkat çekmiştir. Hani, Lice yolu boyunca bulunan üretim alanları Diyarbakır bölgesindeki en iyi gelişim gösteren üretim parsellerini oluşturmaktadır. Büyükkadı, Bostanpınar, Büyükören, Mermer köylerindeki bitki gelişimi iyi durumdadır. Bir miktar soğuk zararına bağlı olarak bitkilerde sararma gözlenirse de ilerleyen dönemde bitkiler kendini toparlayacaktır.

Diyarbakır bölgesinde bu yıl kış yağışlarının kar şeklinde gerçekleşmesi ve sıcaklığın bölge normallerinden altında kaydedilmesi bitki gelişimini olumsuz etkilemiştir. Tüm illerde görülen bu durumun Diyarbakır, Silvan, Bismil üçgeninde kalan hububat ve mercimek üretim alanlarında etkisi önemli düzeydedir. Mercimek üretim parsellerinin tamamına yakın kısmında soğuk zararının bitkilerde sararma neden olduğu görülmektedir. Söz konusu bu bitki sararmaları iklim normallerinde seyreden üretim sezonunda kendini toparlayacak gibi görünmektedir.

Bölgede özellikle soğuga hassas yazlık ekmeçlik buğday çeşitlerinin ekildiğı bilinmektedir. Bu üretim alanlarında gerçekleşen soğuk zararının verimi olumsuz etkileyecek aşıkardır. Bu bölge içerisinde kalan hububat üretim alanlarının %80'inde soğuk zararının değışik düzeylerde etkisini gösterdiği söylenebilir. Soğuk zararının yoğun görüldüğü üretim parsellerinde ekili ürünün Ceyhan 99 olarak isimlendirilen yazlık karakterdeki ekmeçlik buğday olduğı bilinmektedir.

Mart ayının son haftasında gerçekleşen kar yağışı ile düşük sıcaklığın etkisi yakın dönemde buğday üretim parsellerinde septoria dediğimiz yaprak hastalığını tetikleyecek gibi görünmektedir. Hububat yetiştiricilerinin bu konuda ilaçlı mücadele yaptıkları gözlenmiştir.

Bismil'in Batman istikametine doğru olan köylerinde soğuk zararının biraz daha az olduğı söylenebilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Diyarbakır ilinde Hani, Lice yollarında bulunan ürünlerin gelişimi diğer incelenen alanlara göre daha iyi görülmüştür. Diyarbakır, Silvan Bismil arasında özellikle ekmeçlik buğday üretimlerinde verim kayıplarının yaşanacağını söylemek mümkündür. Mercimek üretim parsellerin de gözlenen soğuk zararı ise bitki gelişiminin erken döneminde gerçekleştiğı için normal giden iklim koşulları ile toparlanacak gibi görünmektedir. Diyarbakır bölgesinde üretim alanları bölge içerisinde değişim gösterse de geçen yıl ile benzerlik göstermektedir.

Batman bölgesinde incelenen üretim alanları Beşiri, Kurtalan istikametine doğrudur. Güney kesimde yer alan mercimek üretim alanları sulu tarım arazisine dönüştükten sonra Güneydoğu Anadolu bölgesinde mercimek ekilişlerinin Kuzey bölgelere kaydığı son birkaç yıldır gözlenmektedir. Batman'ın kuzey doğusunda yer alan bu ilçelerdeki mevcut kuru tarım alanları ve bölgenin sahip olduğı rakım seviyesi mercimek üretimi için oldukça uygundur. Bu yılda geçen yıl gibi bu bölgede üretim alanlarının fazla olduğı gözlenmiştir. Bitki gelişimi bakımından soğuk zararının bu kesimde de olduğı gözlenirse de önümüzdeki günlerde mevsim normallerine dönecek iklimin, gelişimi olumlu etkileyeceğı düşünölmektedir.

İnceleme gezisi sonucunda;

- Mercimek üretim parsellerinin hiç birinde hastalık ve zararlıların etkisine rastlanmamıştır.
- Soğuk zararının Şanlıurfa'dan başlayarak Siirt'e kadar farklı düzeylerde etkili olduğı görülmüştür. Soğuk zararının bitki gelişimine etkisinin ne şiddette olacağını önümüzdeki iki haftalık süreç belirleyecektir.
- İklim şartlarının mevsim normallerinde seyretmesi halinde mercimekte verim kayıplarının önemli boyutlarda olmaması beklenmektedir.
- Bazı alt bölgelerde büyüme ve gelişim dönemlerinin gerilik gösterdiği fark edilmiş olsa da verimliliğı olumsuz etkilemeyeceğı düşünölmektedir.
- Her yıl olduğı gibi bu yılda üreticilerin yetiştirme tekniklerini yanlış ve bilinçsiz uyguladığı gözlenmiştir.
- İpek yolu üzerinde kalan Viranşehir, Kızıltepe, Nusaybin bölgelerinde mercimek ekilişlerinin azalması devam etmektedir.
- Buğdayda yazlık çeşitlerin verimli olmasından dolayı özellikle Diyarbakır bölgesinde çok ekildiğı ve bu yıl gibi soğuk geçen üretim sezonunda yazlık karakterli çeşitlerin soğuk zararından aşırı derecede olumsuz etkilendiğı görülmüştür.

- Bu dönemde makarnalık buğdaylar ile ekmeçlik buğdayların ayırt edilmesi zor olduğundan ekiliş oranları ile ilgili bir şey söylemek imkansızdır.
- Güney bölgelerde hububatta başaklanma başlamış durumdadır. Mercimekte önümüzdeki hafta bu bölgelerde çiçeklenmeye başlayacaktır.
- Mart ayı sonunun soğuk ve yağışlı geçmesi fungal kökenli hastalıkların buğdayda etkili olacağına işaret etmektedir. İncelenen alanlarda da görülüyor ki bunun ile ilgili tedbirler alınmaya çalışılıyor.